

אובדן לגיטימציה: גם ב-2024 האמון במוסדות הפוליטיים בישראל ברידה

ינואר 2025

עומר בירן

מתמחה, המכון לחירות ואחריות

נתוני מדד האמון של המכון לחירות ואחריות לשנת 2024 מצביעים על משבר אמון עמוק במוסדות המדינה. המדד, המורכב מתוצאות סקרים שנערכו בקרב מדגם מייצג של האוכלוסייה, בוחן את רמות האמון שהציבור רוחש לממשלה, לכנסת ולמוסדות פוליטיים נוספים. הממצאים מציגים תמונה מדאיגה: לאורך השנה, שיעור ממוצע של 14.2% מהציבור ציינו כי הם חשים אמון במוסדות הפוליטיים. מדובר ברמת אמון נמוכה ביותר ובירידה של 3.5% לעומת 2023. יש לציין כי בדצמבר נרשם שיא של 18%, ובאוקטובר נרשמה עלייה של 3% לשיעור של 16%, ככל הנראה על רקע התעצמות הלחימה בצפון והצלחותיה. בית המשפט העליון זוכה לשיעור אמון ממוצע גבוה יותר של 43%, אך פירוש הדבר שליותר ממחצית הציבור אין אמון בבית המשפט. נתונים אלו משקפים את הפער ההולך וגדל בין הציבור לבין גופי השלטון שנועדו לשרת אותו.

אבל הסיפור הזה אינו רק על מספרים. הוא על אובדן לגיטימציה, על התפוררות הקשר בין הציבור למנהיגיו, ועל ההשלכות ההרסניות של קריסה זו על החברה הישראלית. כיצד ייתכן שמוסדות שעמדו בבסיס הדמוקרטיה הישראלית הופכים לסמל לניכור הולך וגובר, לבלתי רלוונטיים בעיני רוב האזרחים? התשובה, כמובן, מורכבת – אבל היא מחייבת חשבון נפש עמוק.

בארבעה סקרים השנה שיעור האמון במוסדות הפוליטיים עמד על 12% בלבד. זה לא רק נתון, אלא תמרור אזהרה מובהק. המוסדות שאמורים לייצג את הציבור ולשמש מקור של לגיטימציה ושלטון מתפקד אינם מצליחים למלא את תפקידם, לדעת האזרחים. הדבר מעלה שאלות קריטיות על התפקוד הבסיסי של מערכת הדמוקרטיה הישראלית, ועל היכולת שלה להתמודד עם האתגרים הגדולים שמונחים לפתחה. כשמוסדות כושלים, הציבור מאבד אמון לא רק בהם, אלא גם בעקרונות שעליהם הוקמה המדינה.

ממשלה שקורסת באמון הציבורי אינה יכולה לנהל מלחמה, לשקם את המדינה לאחר המלחמה, להוביל רפורמות או אפילו להגן על אזרחיה מפני האיומים שמאיימים עליהם. הכנסת, עם נתוני שפל, מציגה אתגר נוסף: ניתוק עמוק בין הציבור לנבחריו. ישנה תחושה ברורה בקרב הציבור שהמוסדות הפכו ל"מגדל שן" פוליטי, מרוחקים מכל קשר עם המציאות היומיומית של האזרחים. תחושה זו אינה רק בעיה תדמיתית, אלא משבר ממשי שמאיים על המשך קיומה של הדמוקרטיה הישראלית במתכונתה הנוכחית.

המשבר הזה אינו מתרחש בחלל ריק. הוא תוצאה של שנים של קריאת תיגר מצד שחקנים מרכזיים במערכת על הערכים הדמוקרטיים, פוליטיזציה של מוסדות ציבוריים, והתמקדות במאבקים פנים-פוליטיים במקום בטובת הציבור. השאלה הגדולה היא לא רק כיצד לשקם את האמון, אלא האם בכלל נשארו כלים לכך. האם מדובר במשבר אמון שניתן להתגבר עליו, או שמא זו תוצאה של תהליך ארוך של שחיקת מערכות?

התשובה לשאלות אלו עשויה לעצב את עתיד החברה הישראלית לעשורים הבאים. כדי להתמודד עם המשבר, יהיה צורך לבצע רפורמות מערכתיות רחבות היקף, להחזיר את הציבור למרכז קבלת ההחלטות ולהגביר את השקיפות במוסדות המדינה. אבל יותר מכך, יהיה צורך להתמודד עם השורשים העמוקים של המשבר: לשקם את הקשר בין הציבור לבין נבחרי, ולהבטיח שמנהיגי המדינה פועלים למען טובת הכלל, ולא להישרדות פוליטית. אם ישראל לא תתעורר מול האתגר הזה, היא עלולה לגלות שהמשבר הנוכחי הוא רק ההתחלה של תהליך מסוכן יותר, תהליך שמאיים לפורר את ליבת הזהות הדמוקרטית שלה.

